

Ileana BERLOGEA

Mic Dicționar Caragiale

de Bogdan Ulmu

Cărțile despre I.L. Caragiale și opera sa sunt numeroase. Nu mai amintesc articolele, studiile, eseurile din reviste, în număr impresionant și ele. Și totuși, în anul aniversar, în preajma lui au mai apărut lucrări inedite, printre care și una *Mic Dicționar Caragiale*, redactat cu acribie, documentare solidă și haz, în spiritul Maestrului, de Bogdan Ulmu. Este o carte ce se adresează tuturor vârstelor și cititorilor. Și cei obișnuiți și cei avizați descoperă în ea lucruri noi.

Bogdan Ulmu, critic de teatru și regizor, cercetător și cadru didactic, animator fără odihnă al vieții artistice și autor a numeroase cărți din care nu lipsesc nici cele de eseu, nici cele de bucate „à la Păstorel“, cu multe rețete și plăcute îndemnuri la un pahar de vin, s-a așezat la masa de lucru și cotrobăind prin toată opera lui I.L. Caragiale ne explică originea și semnificația numelor lui *Cațavencu*, *Dandanache*, *Pristanda*, *Farfuridi*, *Brânzovenescu*, *Iancu Pampon*, și atâtea altele alături de o mulțime de termeni inventați de autorul nostru sau cu sensuri neobișnuite.

Cuvintele în ordine alfabetică, cu un cuprins ce ne ajută să găsim ceea ce dorim, ne familiarizează cu gândurile și judecățile de valoare ale comedografului neîntrecut, care a fost și rămâne pentru totdeauna Caragiale.

Explicațiile termenilor, să luăm de pildă „aderența“, „adevăr“, „asinuitate“, „bani“, „batistă“, „băutură“, sau oricare altul ne dezvăluie nu numai date legate de noțiunea respectivă, ci și elemente din biografia artistică a scriitorului, alături de cercetarea documentară a exegezei de până acum, poziția și atitudinea lui Caragiale față de oameni, politică, lume.

Ampla analiză a personajelor, cu toate interpretările anterioare, de exemplu „Catindatul“ din *D-ale Carnavalului*, inclusiv cele date de regizorii Valeriu Moiesescu și Sică Alexandrescu, la care se adaugă și riguroasa înțelegere a lui Bogdan Ulmu, folosesc și actorilor, atunci când se apropie de eroi, și directorilor de scenă. Descoperim în acest *Mic Dicționar* și lucruri nebănuite, semnificații ce ajută la o mai atentă și completă descifrare a comediiilor lui I.L. Caragiale.

Printre personajele încărcate de ambiguitate este cert și *Cetățeanul turmentat*.

După ce ne vorbește despre diversele sensuri puse în evidența până acum, întrebându-se de ce oare, cu excepția lui Costache Antoniu, excepțional în rol, nu a reușit să rețină nici un alt interpret (Caragiale ne vorbește cu admirație și căldură de Iancu Brezeanu!). probabil tot din cauza complexității rolului ce trebuie valorificat și dincolo de cuvinte, mai ales dincolo de ele în funcție de contextul social, politic, etic, filosofic.

Trimiterile la spectacole, actori și viziunile regizorale sunt frecvente, dezvăluindu-ne atât criticul, cât și omul de teatru atent la confrăți și la tot ceea ce se întâmplă cu destinul scenic al pieselor caragealiene.

„Personajul absent“, prezent amplu în câteva piese, joacă un rol important în teatru încă de la începutul acestuia. El nu putea lipsi din creația lui Caragiale și Bogdan Ulmu îi acordă atenția cuvenită. El lărgeste aria eroilor, în *O noapte furtunoasă*, unde dincolo de primul soț al *Ziței* există și Grădina Union, materializată aievea pentru prima dată de

Jean Georgescu în filmul său celebru, ulterior de Sică Alexandrescu, astăzi o realitate vizibilă în cele mai multe montări.

Spirit histrionic, ludic, „Om-spectacol“, cum a fost numit de unii comentatori, ironizând și autoironizându-se, Caragiale este adeseori prezent printre eroii săi. El devine un personaj hazliu, inteligent, un fin observator și atunci când îl vedem concret, dar și atunci când îl bănuim sau îl ghicim. El este în întreaga sa operă cu zâmbetul său malițios, cu definiții exacte, gata să ne invite la marele joc al vieții. „Politica“ și „Poliția“ sunt o constantă în creația comediografului. Sunt concepte și instituții satirizate, dar acceptate ca necesități organice ale existenței moderne. *Pristanda*, simbol la un moment dat al Poliției, este – după Bogdan Ulmu – un om puternic, tare. Numai această energie îi dă posibilitatea să manifeste convingător slăbiciunea și ascultarea totală față de șefi.

Studiul acesta asupra comediografului Caragiale ar fi putut fi structurat și altfel, tematic, pe capitole, etc., dar Bogdan Ulmu a preferat o formă de dicționar, ușor de parcurs și foarte utilă. Am spus „comediograf“ și subliniez acest lucru, pentru că în acest volum nu există decât dimensiunea ludică a scriitorului român, urmând cu siguranță și cel de-al doilea, cu prezentarea laturii grave, consacrat autorului de drame.

Îl așteptăm cu nerăbdare.

CALENDAR TEATRAL

MARTIE

4 martie – 150 de ani de la moartea scriitorului rus **Nikolai Vasilievici Gogol** (n. 1 aprilie 1809), unul dintre creatorii prozei realiste ruse. Comedia *Revizorul*, satiră virulentă a moravurilor notabilităților provinciei ruse, se impune prin verva dialogului și forța tipologică. Capodopera sa, romanul *Suflete moarte*, realizează o frescă exactă și necruțătoare a societății ruse a secolului al XIX-lea.

7 martie – În urmă cu 80 de ani, Teatrul „Marioara Voiculescu“ deschidea la Circul Sidoli seria spectacolelor cu *Salomeea* de Oscar Wilde: o montare îndrăzneată, fără decoruri, inspirată din experiențele lui Reinhardt și Gémier. Marioara Voiculescu (*Salomeea*) și-a exploatat din plin temperamentul vijelios și senzualitatea ardentă, iar spectacolul a fost considerat un eveniment în viața teatrală.

9 martie – Împlinește 60 de ani **Ion Caramitru**. Prestația sa în spectacolele de referință ale Teatrului Bulandra, în numeroase filme, în recitaluri de poezie denotă o artă interpretativă subtilă, bazată pe inteligență, rafinament, putere de seducție. În conștiința publicului, vocea lui Ion Caramitru se asociază cu versul eminescian, iar silueta sa cu aceea a prințului *Hamlet*, jucat întâia oară la absolvire (clasa Beate Fredanov, 1963–1964), și strălucit reluat la maturitate (Teatrul Bulandra, 1985, regia Al. Tocilescu).

11 martie – Împlinește 70 de ani dramaturgul **Iosif Naghiu**, în a cărui creație răzbat puternice ecouri din teatrului absurdului. A investigat raporturile dintre intelectual și puterea politică, dintre artă și realitate, dintre iraționalitatea crudă a istoriei și aspirațiile spiritului uman, dându-ne un număr însemnat de piese-parabolă (*Gluga pe ochi*, *Misterul Agamemnon*, *A treia Caravelă*, *Hotel Corona*, *Spitalul special* etc.)